

KORENCSI KRISZTINA

Két ügy szerencsés találkozása: a rokon nyelvű népek és a tanórán kívüli tevékenység

MŰHELY

BEVEZETÉS

Tanárként az elmúlt tíz évben több alkalommal is tapasztalhattam, hogy a pedagóguslétben kamatoztathatom az ahhoz látszólag nem szükséges adottságokat. A *rokon népek napjának* megrendezése a budapesti X. kerületi Zrínyi Miklós Gimnáziumban éppen ilyen alkalom volt: szerencsés találkozás az azoknak az – első látásra egymáshoz nem feltétlenül kapcsolódó – területeknek, amelyeken dolgozom. Gyakorló irodalom- és nyelvtanár vagyok, de észt szakos diplomával is rendelkezem, és finnugor nyelvészeti képzésre jártam doktori iskolába. E területek között a magyar nyelvi órákon értelemszerűen nyelvünk rokonságának kérdésköre a kapcsolódási pont.

Pályám első hat évét egy vidéki szakiskolában töltöttem. Az utolsó há-

rom év alatt már többször jelentkeztem budapesti tanári állásokra is. Mostani iskolám igazgatója volt az első és egyetlen intézményvezető, aki előnyöket és lehetőségeket látott észt szakos diplomámban, s nem morfondírozott azon, hogy neki gazdaságosabb volna „valódi” kétszakost felvenni. 2013 őszén tehát már a kőbányai gimnáziumban kezdhettem a tanévet, s ezzel párhuzamosan kezdtem óraadóként

oktatni a Károli Gáspár Református Egyetemen finnugrisztikai és nyelvtörténeti tárgyakat.

Szeptember végén váratlanul fogalmazódott meg bennem a gondolat:

tarthatnánk a gimnáziumban valamiféle rendezvényt a rokon népek napja alkalmából (október harmadik szombatja a hivatalos időpont). Bár még egy hónapja sem dolgoztam új munkahelyemen, gyorsan gyűltek az ötletek, hisz a recept sikerének néhány összetevőjével már tisztában voltam.

előnyöket és lehetőségeket látott észt szakos diplomámban

ELŐZMÉNYEK – A TANÓRÁN KÍVÜLI, ISKOLÁBAN TÖLTÖTT VETÉLKEDŐS DÉLUTÁNOK PEDAGÓGIAI HATÓEREJE

A délutáni játékos vetélkedés mint tanórán kívüli program az előző iskolámban, egy kis vidéki középiskolában is bevált. Minden évben legalább két tematikus délutánt tartottunk. Ezeket magam kezdeményeztem és szerveztem, korábban nem tartottak hasonló rendezvényeket ott. 2008-ban egy kávéházi jellegű közegben megtartott, megyei szintű Nyugat-szavalóversennyel kezdtünk. Később több órás délutáni vetélkedőt szenteltünk Kazinczynak, máskor Radnóti költészetére vagy épp Csehov munkásságára került középpontba.

Hálás szerep hagyományteremtőnek lenni. Persze, szervezési szempontból nehéz a kezdet, hisz nincsenek erre bejáratott csatornák, az újdonság ereje viszont üdítően és motiválóan hat a közösségre, később pedig a hagyományba ágyazódás jelentősen megkönnyíti az előkészítő és lebonyolító munkálatokat.

Meglepett, mennyire jól érzik magukat a diákok ezeken a rendezvényeken, s hogy ez bizonyára nem kizárólag a zsíros kenyérnek és a teának köszönhető; az étellelitaltal való ellátottság mellett nagy szerepet játszott a sikerben az, hogy a gyerekek folyamatosan feladatokon dolgozhattak, csapatokban versenghettek, tehát nem egy előadás passzív szemlélői voltak, hanem mindenféle (elemző, kreatív, kritikai és más) képességüket megmozgató problémák megoldásán fáradozó, tevékeny résztvevők.

A tanári munka során időnként heuréka-élményt élek át, amikor egy-egy pillanatban meggyőző bizonyossággal áraszt el

az érzés, hogy ilyennek kéne lennie az iskolának, így lenne értelme tanítani-tanulni. Ezek a délutáni vetélkedők kivétel nélkül mindig hozzák magukkal ezt a felismerést, hogy ami itt és most zajlik, az tényleg ad valamit a diákoknak: biztosítja a játszva tanulás lehetőségét későbbi számonkérés – azaz tét, szenvedés, szorongás – nélkül, szellemi élvezetet nyújtó erőfeszítések keretében. Ráadásul mindez jó hangulatban, kellemes társaságban, kellemes környezetben történik.

Egy-egy ilyen, 70-100 diákot érintő vetélkedős teadélután megszervezésekor óriási kohéziós erők kezdenek működni, s a tevékenység felmérhetetlenül jó hatást gyakorol a későbbi tanár-diák kapcsolatokra, a további közös munkára. Ha a – mit tagadjam: időnként akaratom ellenére is unalmas – tanórákra nem is, de ezekre a délutánokra bizonyosan emlékezni fognak tanulóink.

ami itt és most zajlik,
az tényleg ad valamit a
diákoknak

A ROKON NÉPEK ÜGYE

A finnugrisztika kicsiny világában sarkalatos problémakör az oroszországi rokon nyelvek jelenlegi nyelvpolitikai helyzete, különösen azért, mert ezek nagy része veszélyeztetett nyelvnek számít. A finnek és az észtek, akik a magyarok után a második és harmadik legnagyobb lélekszámú, egyben önálló állammal is rendelkező finnugor nyelvű népek, az oroszországi finnugorság problémáját saját ügyükként kezelik, állami szintű támogatási programokat futtatnak, és számos más formában is segítő kezet nyújtanak nehéz helyzetben lévő nyelvrokonaiknak.

Mindez hazánkra nem érvényes. A nyelvrokonság, a finnugor nyelvek és az e nyelveket beszélő népek témaköre aggasztóan kevés honfitársunk számára mond valamit. Még riasztóbbak azok a (nyelvészetben egyébként nem jártas) laikusoktól jövő reakciók, melyek a tudományos tényt egyértelműen vitatva, sőt tagadva kikéri maguknak a „halszagú rokonságot”. Még magyar szakos kollégám szájából is elhangzott a mondat, mikor az első rokon népek napi összejövetelt szerveztem, és kértem, hirdesse az eseményt a diákjai körében: „Rendben. De megmondom őszintén, hogy én ebben nem hiszek.” És hozzátette: „mert hát mi a hunoktól...” Nem éreztem úgy, hogy ez a legjobb időpont a vitához, így bele sem kezdtem az érvelésbe, miszerint a genetikai rokonság nem azonos a nyelvek közti rokonsággal, és a kérdés akkor válik egyértelművé, mikor az ember már tanulmányozott legalább két-három (vitathatatlanul) finnugor nyelvet, inkább rövidre zártam a beszélgetést. Az azóta elmúlt öt év során nem jött szóba köztünk ez a téma, jó a kapcsolatunk, és rendszeresen beszélgetünk szakmai kérdésekről.

A magyar szakos egyetemi hallgatók tudásáról is viszonylag sok tapasztalatot szerezhettem az utóbbi években. A legtöbb hallgató finnugor rokonsággal kapcsolatos ismeretanyaga talán így foglalható össze: „a középiskolai nyelvtanórákon mintha mondtak volna valamit erről”. Sőt, nem ritkán hangzik el a kérdés: „végül is igaz-e?”. Eleinte úgy éreztem, a fél éves előadássorozatban mindvégig az lesz a dolgom, hogy a történeti-összehasonlító nyelvtudomány teljes arzenáljának bevetésével meggyőzzem ezeket az ifjakat az igazamról. Egy idő után elegendő lett ebből az erős felindulással megélt köteles-

ségtudatból, és változtattam a hozzáállásomon. Érdekes módon azóta az érdeklődést és a nyitottságot is nagyobbak érzem a hallgatók részéről a téma iránt. Külön írás tárgyát képezhetné, hogy mennyi kísérletezgetéssel, milyen eszközök és módszerek alkalmazásával jutottam el eddig.

Tisztában vagyok vele, hogy középiskolában a sok fejlesztendő kompetenciaterület, az átadásra szánt hatalmas ismeretanyag, a magyartanítás, az irodalmi és anyanyelvi nevelés, illetve általában a nevelés-oktatás cél- és feladatrendszerében mennyire marginális jelentőségű a nyelvrokonság kérdésköre, a rokon nyelvek és

népek ismerete, de mivel azon kevesek közé tartozom, akik Magyarországon az átlaghoz képest viszonylag nagy tudással és rálátással rendelkeznek a nyelvrokonságról, úgy érzem, kötelességem erről másoknak beszélni, hiszen „vétkesek közt cinkos, aki néma”. Nyilvánvaló, hogy azok a diákok vagy egyetemi hallgatók, akikkel pályám során találkozom, teljes, boldog életet tudnának élni anélkül is, hogy valaha hallottak volna észtekről, vagy épp udmurtokról, marikról, hantikról. Nyilvánvaló az is, hogy akik rajtam keresztül mégiscsak hallanak róluk, nem ebből a tudásból fognak megélni. Mégis egyfajta felelőtlenségként könyvelném el, hogyha valamilyen módon – ha már középiskolai vagy egyetemi éveikre velem sodorta őket össze az élet – nem nyitnék nekik ajtókat a finnugor világra.

nem ritkán hangzik el a kérdés: „végül is igaz-e”

ROKON NÉPEK NAPJA – AZ ELSŐ RENDEZVÉNY

2013-ban, a tanórán kívüli vetélkedők elkötelezett híveként és a finnugor népek,

nyelvek ügyének elszánt harcosaként gőzerővel hozzáálltam a Zrínyi Miklós Gimnázium történetében első, rokon népek napját ünneplő rendezvény szervezéséhez.

Mozgósítottam finnugor kapcsolataimat. Elhívtam előadóként mari (csere-misz) barátnőmet, *Efremova Tatianát*, az ELTE-n doktori tanulmányait folytató udmurt *Julja Speshilovát* és a finn *Samps Holopaint*-et, akik mind kiválóan beszélnek magyarul. Felvettem a kapcsolatot két észt fiúval, akik éppen akkor Magyarországon vendégeskedtek (velük angolul kommunikálhattak diákjaink egy feladat kapcsán). Kértem anyagi támogatást (tízezer forintot) az iskolavezetéstől, hogy valóban teadélután-szerű legyen az összejövetel. Az egyik végzős osztályban épp ezt a tananyagot vettük akkortájt, így az ide járó diákoktól kértem segítséget a rendezvény lebonyolításához. Ez az együttműködés nagyon jól tett fiatal kapcsolatunknak.

Az első teadélután és vetélkedő nem várt sikert aratott. Aki benézett, azt láthatta, hogy délután 3 és 5 óra között a nagy aulában 60-70 diák ül, lelkes, feladatokkal molyol, közben eszik-iszik, és nem kérdezgeti folyton, hogy lehet-e már menni. Rácsodálkozik a furcsa idegenekre, akik egy számukra eddig nem létező világból jöttek, és akik ráadásul szinte tökéletesen beszélnek magyarul, ahogy mi csak vágyunk idegen nyelveken megszólalni – és mindezek mellett még szellemesek is. Autentikus forrásból hallhattak a finnugor nyelvekről, ott voltak az élő és legtermészetesebb bizonyítékai a témának, akikkel beszélgetni lehetett. (Én ezt tanulásnak hívom. Azt a teret pedig, amelyben mindez zajlik, iskolának nevezném.)

A kávéházszerűen berendezett aulában minden csapat egy-egy asztal körül ült, dolgozott, evett-ivott.

A rendezvény első feladata a színpadra kivetített családfa és a finnugor népek térképének tanulmányozása volt, a feladatban kért adatokat kellett kikeresniük. Ezután a meghívott „finnugor” fiatalok rövid előadást tartottak nyelvükről, népük minden napjairól, magukról, és az elhangzottakkal kapcsolatban kérdéseket fogalmaztak meg a diákoknak.

A gyűjtött pontok alapján az első három helyezettet díjaztuk az igazgatótól kapott összeg egy részéből, az előadóknak vásárolt ajándékokat már csak saját zsebből tudtam finanszírozni. (Aztán az első év költségvetési hibáiból tanulva a következő években már okosabb voltam.)

A MÁSODIK RENDEZVÉNY

A sikeren felbuzdulva nem is volt kérdés, hogy a következő évben is megrendezzük a teadélután és a vetélkedőt. Felkerestem az MTA Nyelvtudományi Intézetének Finnugor és Nyelvtörténeti Osztályát, ahol *Sipos Mária* osztályvezető és munkatársai rögtön felajánlották, hogy néhány hétre kölcsönadják a finnugor népekről szóló fotókiállításuk anyagát, amely így az iskolában is megtekinthető volt egy ideig. A vetélkedő egyik feladatát is erre alapoztuk: a csapatok a fotókat tanulmányozva tudtak válaszolni a kérdésekre. Ennek köszönhetően nagyjából 60 gyerek egész biztosan alaposan megnézte a kiállítást, és közben egy percig sem unatkozott. (De még a képekhez kapcsolódó kérdéseket is diákok fogalmazták meg; azok, akikkel az egyik korábbi nyelvtanóránkon kiállítottuk a fotókat. Akkor arra kértem őket, hogy figyeljék meg jól a képeket, és

a nagy aulában 60-70 diák ül, lelkes, feladatokkal molyol, közben eszik-iszik

fogalmazzanak meg egyhez-egyhez két-három közepes nehézségű kérdést.)

Erre a rendezvényre is hívtam néhány barátot, sőt, ismeretlenekkel is felvettem a kapcsolatot. Visszatérő vendég volt az udmurt Julja Speshilova, aki tavaly is nagy sikert aratott. A marik képviselőjében ezúttal a Magyarországon élő és itt doktoráló *Anastasiya Saypasheva* tartott előadást egy igen speciális témáról:

a Baskíriában – vagyis kétszeresen kisebbségben – élő marikról.¹ Szintén elfogadta meghívásunkat egy akkor még doktori iskolás, jelenleg már doktori fokozattal rendelkező, az ELTE-n tanársegédként dolgozó csoporttársnőm, *F. Gulyás Nikolett*, aki a szibériai nyelvrokonnok körében végzett nyári egyhónapos terepmunka élményeiről számolt be a tanulóknak. Ez az előadás nagyon népszerű volt, többen kérték, hogy hívjuk el Nikolettet máskor is. Az Ész Intézetben keresztül ezúttal is felkutattam éppen Magyarországon tanuló észti fiatalokat, így ismertem meg *Mariann Jeret*et, aki örömmel jött el a rendezvényünkre és készséggel válaszolt az érdeklődők kérdéseire (angol nyelven). Nem túlzok, mikor azt mondom, hogy sorban álltak előtte a diákok.

Egyvalamiben nagyon különbözött ez a rendezvény az elsőtől; ebben az évben lettem osztályfőnök, így osztályom tagjai lettek a segítők. Boltba jöttek velem, cipeltük a zöldségeket, zsírt, 10 kg kenyeret, meg ami még kellett. Fogadták a vendégeket a kőbányai buszmegállóban, készítették az enni- és innivalókat a konyhán, felszolgálták, segítettek

előkészíteni a terepet, székeket pakoltak ki és be, és még sorolhatnám. Ezek a közös délutánok mindig nagyon vidáman teltek, és kölcsönös meglepéssel töltötték el a résztvevőket. Mindenki tudta és végezte a feladatát, ettől működött egy gépezet,

valódi csapatmunka-élményben lehetett részünk.

De már két ember együttműködése is összefogás! A vetélkedős teadélután plakátokon

hirdettük az iskolában és online felüleken is, a plakáttervezésben pedig kezdettől ugyanazzal a lánnyal dolgoztam együtt. Amit ebben igazán élveztem, az az, hogy munkatársként működtrünk együtt, a valódi értékteremtő munka közben megszűnt a tanár-diák viszony, és mindketten a feladatnak adtuk át magunkat.

Nem hiszem, hogy egy tanár átélhet annál nagyobb örömet, mint hogy munkatársként dolgozhat együtt egy feladaton a diákjaival. Egyformán aktívak ők is, én is, mindenki alárendeli magát a problémának, s ettől közösség kovácsolódik belőlük. Közhely talán, de ha tényleg az, illetve ha

sorban álltak előtte a diákok

Tudod, kik azok a marik, Halottál már észtokeket magyarul beszélni? hogy hangzik a mari nyelv? **Beszéltél már észti fiatalokkal?**
Kíváncsi vagy, hogyan élnek és gondolkodnak az udmurt fiatalok a világról? **Ha igen, hallgass meg őket október 16-án este! Török délután!**

Rokon népek napi teadélután és vetélkedő
Időpont: 2014. október 16., 15:00-17:00
Helyszín: ZMG, nagy aula

A rokon népek napi teadélután meghívott előadói:

- Anastasiya Saypasheva**, az ELTE BTK végzős magyar szakos hallgatója, a baskíriai marik képviselőjében
- Mariann Jeret**, az észtsorsági Tartui Egyetem hallgatója, ebben a félévben az ELTE BTK Erasmus-ösztöndíjas diákja, magyar nyelvet tanul Budapesten
- Julia Speshilova**, az ELTE BTK udmurt doktorandusz hallgatója
- Gulyás Nikolett**, az ELTE BTK kutatója, aki Nyelvész a mocsárban- terepmunkán szibériai nyelvrokonnaink címmel tart előadást legközelebbi nyelvrokonnaink, a hantik földjén szerzett nyári élményeiről

Várunk szeretettel izgalmas előadásokkal, érdekes feladatokkal, valamint teával és zsíroskenyérrel!

¹ A marik oroszországi kisebbség. Többségük Mariföldön él, a róluk elnevezett köztársaságban. Ugyanakkor kisebb mari csoportok más oroszországi köztársaságokban élnek, például a Baskír Köztársaságban.

tényleg ennyire nyilvánvaló igazság, akkor miért nem így működik az iskola? Mert föltehető a kérdés: egy frontális ismeretközlő, azt kikérdező, a tananyagot hajszoló tanári módszertan világában mi igazolja *valójában* annak fontosságát, hogy felismeri-e a gyerek a színekdoché vagy nem? Vagy hogy bár a feladatlapon az áll, hogy húzza alá, ő mégis bekarikázta a jó megoldást? Vagy hogy harmadik év végén még csak Madáchtot vesszük, pedig a tanmenet szerint már a Nyugatot kellene? Milyen felelősségteljes és hihető választ adhatok arra a kérdésre, hogy neki miért kell ismernie *Az ember tragédiáját*? És azt, hogy drámai költemény, kétszintes dráma, Alsóztregova? Tudok-e én erre olyan magyarázatot adni, amely számára és számomra is megnyugtató? Mert persze van több válaszverzióm is (ahogy minden magyartanár kollégának), de őszintén szólva egyik sem meggyőző. Legalábbis engem nem győz meg igazán, és kicsit irigylem azokat, akiket igen.

A HARMADIK RENDEZVÉNY

A harmadik évben már nagyon erősen kellett gondolkodnom, mivel frissíthetném az esemény tematikáját. Úgy döntöttem, ezt az alkalmat a finn kultúrának szentelem. A rendezvényre eljött az ELTE akkori fia-

tal lektora, *Heini Lehtonen*, aki népdalénekes, és finn runók (epikus énekek) előadásával örvendeztette meg diákjainkat. Emellett kisebb nyelvleckét is adott nekik. Felkerestem az ELTE Finnugor Tanszékén *Szjé Enikő* tanárnőt, aki számos ötlettel segített a finn nap anyagának összeállításában, és ajándékba adott néhány csomag Finnországról szóló képes memóriakártyát, melyet szintén felhasználtnak a vetélkedőben szereplő feladatokhoz.

A NEGYEDIK RENDEZVÉNY

Rokon népek napi teadélután és vetélkedő

A ZMG és a Reguly Társaság közös ünnepe

Helyszín: ZMG, nagy aula

Időpont: 2016. október 20. 15:00-17:00

PROGRAMJA:

- Dr. Csúcs Sándor, a Reguly Társaság elnöke majd megnyitja a vetélkedőt.
- Tízperces kvíz a világ nyelveiről, a Finnugor nyelvekről és a nyelvrokonságról. (Sipos Mária és Ozék Beatrix, az MTA Nyelvtudományi Intézetének munkatársai összehívásában)
- A Magyarországon ösztöndíjas Vitaili Sigiletov előadása hazájáról, a vahi-hantik földjéről és magyarországi élményeiről.
- Gyűjtőúton Üdmurtiában és Tatarsztánban. Horváth Laura, az ELTE tudományos segédmunkatársa tart előmenyíztárgyműt.

DIFFERENCIÁLTSÁG

Hány nyelvet beszélnek Európában?
a. 54 b. 84 c. 114 d. 234

Hány finnugor nyelv van?
a. 8 b. 10 c. 15 d. 20-nál is több

Melyik magyar szónak lehet rokona a következő finn szó: kota?
a. toka b. ház c. köti d. kotta

Tökien a Gyűrűk ura írásakor milyen finnugor folklorizációs anyagot használt fel?
a. morvini Szjazzsar című eposzt b. a magyar Csodaszarvas-monda hantli megfelelőjét c. az ézsi Kalevipoepet d. a finn Kalevalát

A negyedik rokon népek napja különlegesnek bizonyult, mert a Reguly Társaság, mely az országos rokon népek napi összejevetelt szokta rendezni, hallva az iskolánkban immár hagyománnyá vált rendezvény hírére, azzal a kéréssel állt elő, hogy szeretnék idén a nagy ünnepséget a mi iskolánkban megrendezni. Ennek köszönhetően valamivel nagyobb költségvetésből szervezhettem meg a negyedik alkalmat, amelynek alapvető struktúráján nem változtattunk. A Társaság a szervezésben is segített, és sokat számított, hogy tagjai közönségként is jelen voltak. Így persze ők sem egy klasszikus dísztermi eseménnyel ünnepeltek, hanem egy

Időpont: 2015. október 20., 15:00-16:30
Utazzunk el egy délutánra a legnagyobb lélekszámú nyelvrokon nép hazájába, hogy megalkothassuk saját Finnországmeghatározásunkat!

Helyszín: ZMG, nagy aula

Hogyan írható le Finnország egy mondattal?

- Az ezer tó országa?
- Az egyik legversenyképesebb állam a világon?
- A hely, ahonnan a lapfföldi Mikulás érkezik?
- Kimi Rökkönen és Mumin hazája?
- A kötelező hétfői szauzdás vidéke?

Rokon népek napi teadélután és vetélkedő

Te ette puhu suomea. Vielä!
Hamar megcélíthatod a finn nyelvű mondat igazságtartalmát, ha eljössz október 20-án délután rokon népek napi rendezvényünkre, ahol vendéglátóként köszönhetjük:

Heini Lehtonen, az ELTE BTK Finnugor Tanszékének, finn nyelvű lektorát, népdalénekest.

interaktív, formabontó rendezvénnyel. Mi pedig, ahogy szoktuk, teadélután tartottunk, vetélkedőt rendeztünk, ugyanúgy toboroztuk a diákokat, mint korábban – csak most kívülről érkező közönségre is számíthatunk.

A program – a társaság közreműködésével – igen változatosra sikerült. Előzetes feladatként a jelentkező csapatoknak nagy, színes plakátokat kellett készíteniük két-két finnugor népről (hogyan melyekről, azt sorsolással döntöttük el). Az elkészült plakátokat kiállítottuk, az érkező vendégek rögtön megcsodálhatták. *Sipos Mária* a Nyelvtudományi Intézetből egy izgalmas finnugor témájú kvízt hozott a versenyzőknek. *Horváth Laura* barátnőm, fiatal kutató, az ELTE tudományos munkatársa udmurtiai gyűjtőútjáról számolt be. A rendezvényre eljött *Csúcs Sándor* professzor is, a Reguly Társaság elnöke. Mondott egy szép megnyitó beszédet, s a finnugor témájú kiadványokat, könyveket, melyeket magával hozott, a résztvevők, a díjazottak kapták végül. S velünk volt *dr. Bereczki András*, Észtország tiszteletbeli konzulja is.

Különleges vendégünként köszönthettünk egy fiatal hanti fiút, *Vitalij Szigiljetovot*, akivel 2016 nyarán, a finnországi Lahtiban rendezett Finnugor Világkongresszuson ismerkedtem meg. Akkor alig egy éve tanult magyarul, ősszel pedig a Balassi Intézet tanulójaként Budapestre költözött szibériai hazájából. Vitalij előadást tartott a diákjainknak arról, honnan jött, milyen ott az élet, miért tanul magyarul, és mindehhez rengeteg érdekes fotót mutatott. A hanti nyelv alapvető kifejezéseinek ismeretébe is bevezette a hallgatókat. (A hanti és a

manysi a magyar legközelebbi rokon nyelv.) Meglehetősen ritkán adódik alkalma egy finnugrisztikai jártaság tekintetében „átlagos” magyarnak arra, hogy oroszországi finnugor fiatalokkal találkozzon. (Finnekkel és észtekkel talán itt, az EU-n belül nagyobb esély lehet a megismerkedésre, bár ez sem fordul elő sűrűn.) A zrínyis diákok azonban, Vitalijnak és a többieknek hála, ilyen szempontból már nem számítanak átlagosnak.

előadást tartott a diákjainknak arról, honnan jött, milyen ott az élet, miért tanul magyarul

AZ ÖTÖDIK RENDEZVÉNY

<p>TULGE, TULGE! "gyertek, gyertek"</p> <p>ROKON NÉPEK NAPJA Érvek amellett, hogy jönnöd kell:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izgalmas „szabadulószerzés” feladatok várnak • megismerheted Észtországot az évszázadokból • próbáidra teheted nyelvi logikádat • használatod idegennyelv-tudásodat • tanulhatsz és szívsz! • jól fogsz szórakozni • kapsz számos könyvet és teadit • +nyelvtenből egy órást <p>Ellenérvek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hmmm...nem tudunk ilyenről! 	<p>Időpont: 2017. 12. 19. kedd 15.00-17.00</p> <p>BARANGOLÁSOK AZ ÉSZT NYELV VILÁGÁBAN</p> <p>Az idei vetélkedőre 4 fős csapatokat várunk.</p> <p>Ezzúttal az észti nyelvről ismerkedünk, tevéről teremre vándorolva. A vándorút végén „pecha-kuchát” tartunk.</p>	<p>Helyszín: Nagy aula</p> <p>Előzetes feladat: „Pecha-kucha” készítés: olvasd ppt., mely pontosan 13 diát tartalmazhat, minden diáról 15 másodpercet lehet beszélni, tehát egy prezentációt 3 perc 75 másodpercig tarthat. Ezeket a vetélkedő második felében fogadjátok beosztást az 5 tagú zsűri előtt, akik majd az általuk nyert, az előre elkészített ppt ket legjobbat a vetélkedő napján 14-45-ig adjátok le pendrive-on. Kérlek, küldd meg a tanárnak a nevedet vagy küldd el e-mailen a kruutina72@gmail.com email címre a csapat és a csapattagok megnevezésével. A téma: Észtország, azon belül megnevezés minden.</p>
--	--	---

A 2017-es rendezvényt nem a szokásos módon, október harmadik hetében rendeztük meg, hanem a karácsony előtti utolsó héten, egy keddi délutánon. Mivel saját osztályom – akik három éven át voltak a segítőim – az előző évben végzett, most új segédező után kellett néznie. A 2017-ben induló 12.D osztállyal már sok közös feladatunk volt addig, ráadásul a magyar nyelvi érettségire sem ártott felidézni a

nyelvrokonsággal kapcsolatos ismereteket; őket választottam hát munkatársnak. Nem volt kötelező, de az osztály nagy része vállalt feladatot, és a munkáért ötöst kaptak.

A 2017-es vetélkedő témája Észtország lett. A korábbi struktúrán annyiban változtattam, hogy nem voltak meghívott előadók, hanem egyfajta szellemi akadály-

egyfajta szellemi
akadályverseny rendeztünk

versenyt rendeztünk. A csapatok teremről teremre járva oldottak meg különböző

feladatokat, melyek segítségével az észt kultúráról, de leginkább az észt nyelvről szerezhettek tudást, nyelvi-logikai képességüket próbára téve.

Alább példákat mutatok a feladatokból.

Szabályos hangmegfelelések

Az alábbi észt szavak az alapszókinccsbe tartoznak, tehát finnugor eredetűek, és megvan a magyar megfelelőjük. A hangváltozások szabályainak megfigyelésével talál ki a hiányzó magyar megfelelőket és egészítsd ki a megfogalmazott szabályokat! (Az alapszókinccs tematikus csoportjai: a rokonságnevek, számnevek, természeti jelenségek, bizonyos növény- és állatnevek, egyszerű tárgyak, ételek, tulajdonságok, testrésznevek, alapvető cselekvések, névmások stb.) Az észt 's' ejtése: sz; 'ä' ejtése: e; 'õ' ejtése: ö és e között.

kala > hal; kodu > ház; kaduma > hagy; kolm > három; kivi > kő; kes? > ki?; küünarnukk > könyök; minia > meny; mürk > mérég; minema > megy; mis? > ...?; pääsuke > fecske; pala > falat; pesa > fészek; vesi > víz; käsi > kéz; mesi > ...; veri > ...; silm > szem; süda > szív; sarv > ...; pada > fazék; kodu > ház; sada > ...

(Megoldások: *mi?; méz; vér; szaru; száz*)

Milyen hang felel meg a magyarban az észtben szókezdő helyzetű 'k'-nak?

k > ..., ha

vagy

k > ..., ha

(Megoldások: 'k' > 'h', ha utána mély mgh. áll; 'k' > 'k', ha utána magas mgh. áll)

Milyen hang felel meg a magyarban az észtben szókezdő helyzetű 'p'-nek?

p > ...

(Megoldás: p > f)

² Az eredeti feladatban a szavak mellett segítő jelleggel képek is szerepeltek.

Jövevényszavak az észt nyelvben

Az alábbi szavak nagy része germán eredetű jövevényszó az észtben. (Kivéve a *kapsas*, mert az szláv. Az angol, német és magyar nyelvtudásod alapján találd ki a jelentésüket!²

arst; ingel; naaber; paat; kass; kool; tomat; kurk; loss; kapsas; sink; pirn; kohv; salat; suhkur; restoran klass; reis; sidrun; sokk; paber

(Megoldások: arst: 'orvos' – ingel: 'angyal' – naaber: 'szomszéd' – paat: 'csónak' – kass: 'macska' – kool: 'iskola' – tomat: 'paradicsom' – kurk: 'uborka' – loss: 'kastély' – sink: 'sonka' – pirn: 'körte' – kohv: 'kávé' – salat: 'saláta' – suhkur: 'cukor' – restoran: 'étterem' – klass: 'osztály' – reis: 'utazás' – sidrun: 'citrom' – sokk: 'zokni' – paber: 'papír' – tiiger: 'tigris' – kapsas: 'káposzta')

A jelentkező csapatok száma alapján határoztam meg a feladatok számát, hogy minden állomáson mindig legyen valaki. Az első toborzó körben alig jelentkezett négy-öt csapat a magyar szakos kollégáknál, amit furcsálltam, úgyhogy azonnal megkörtönyékeztem az osztályfőnököket, s az ő közreműködésükkel igazán hatékonyan, két óra leforgása alatt 15 négyfős csapatot sikerült verbuválni. Terveim szerint nyolc-kilenc csapattal fértünk volna bele az időbe ideálisan, de semmi esetre sem akartam visszautasítani jelentkezőt. Átdolgoztam az eddig elkészített feladatokat, hogy mind a 15 állomást lefedjék. Minden állomáson két tizenkettedikes segítő volt jelen, akikkel részletesen megbeszéltük a feladatot és a megoldásokat, valamint az értékelési folyamatot. Hogy a teadélután-jelleg megmaradjon, két állomás a 15-ből „szendvics-állomás” volt az iskolai ebédlőben, ahol

két állomás a 15-ből
„szendvicsállomás” volt

két segítő étellel és itallal kínálta az érkező csapatokat.

Előzetes feladatként a csapatoknak pechakucha ppt-r³ kellett készíteniük, melynek témája Észtország volt, minden egyéb megkötés nélkül. A vetélkedő első órájában a vetétforgószerű akadályverseny zajlott, a második órában pedig a prezentációk. Sajnos a 15 csapatból az egyik nem érkezett meg, így az első órában kisebb-nagyobb csúszások keletkeztek, ami miatt fél órával eltolódott az első rész, és alig jutott idő a prezentációkra. Ki kellett találnunk valami szükségmegoldást. Az akadályversenyt láthatóan nagyon élvezték, ezért azt nem akartuk megszakítani. Felajánlottuk, hogy aki nem akarja előadni a készített bemutatót, annak értékeljük előadás nélkül az anyagát, aki az előadás mellett dönt, az +10 pontra számíthat a bemutatás minőségétől függően. A többség az utóbbit választotta,

³ A pechakucha ('locsi-fecsi') japán prezentációs technika, melynek szabálya a „20 x20”, azaz a bemutató húsz diát tartalmazhat, melyek húsz másodperc után automatikusan továbblépnek. A mi pechakucháink – hogy a beférjenek az időbe – 15x15 másodpercesek voltak.

így fél órával tovább tartott a vetélkedő az előre eltervezettnél.

Jellemző, hogy mindez csak azért jelentett problémát, mert a takarítók már bosszankodtak a csúszás miatt, illetve az egyik kollégának rohannia kellett. (Három magyaros és egy testnevelő kolléga tisztelt meg jelenlétével és segítő közreműködésével, ezúton is hálás köszönet érte!) Pedig nem igazán ideális szokásrendszert jelez az, hogy egy színvonalas és jó hangulatú vetélkedőn egy 20 perces időtúllépésen kell aggódni. Hiszen ez a fajta csúszás nem von le az esemény pedagógiai értékéből, inkább emeli azt. A gyerekek ugyanis maradni akartak, hogy előadhassák, amit készítettek. Én azonban bünbánó szorongással néztem a kollégákra, gondolván: már így is sokat raboltam el az idejükből, igaz, ötig még legálisan, most viszont már illetéktelenül.

Azért az ötödik rokon népek napjára is hívtunk vendéget. Eljött a tavaly óta hazánkban élő észt *Kati Eichenbaum*, aki a tartui egyetemen már több éve tanul magyarul. Kati vállalta, hogy az egyik állomáson beszélget a csapatokkal, és vicces észt szavakra, szlengre tanítja őket, ami nagy sikert aratott a gyerekek körében. Még napok múlva is emlégették, hogy mondják a plázaciacát észtül (tibi).

Megkapó élmény volt számomra, hogy miután az egyik kollégánál sajnálkozott, mert az általa tanított osztályokból senkit nem érdekelt az esemény, érkezett egy e-mail az egyik ilyen osztályból egy fiútól, aki udvariasan megkérdezte, részt vehetne-e egyedül is az eseményen. Az osztálytársai közül senki nem akar csatlakozni, viszont ő nagyon kíváncsi, olyanynira, hogy már az előzetes feladatot is

elkészítette. (Egy nappal korábban tettük ki az iskola honlapjára a felhívást.) Mivel jelentkezett egy 3 fős csonkacsapat, javasoltam, hogy álljon össze velük, ők is épp tizedikesek. Így is történt.

Ennek a szerény, visszahúzódnó fiúnak az előadása a pechakuchák közül messze kimagaslott. Csoda volt, hogy épp ő maradt legutoljára a bemutatójával, s aztán min-

denkit, a segítő diákokat is beleértve, lenyűgözött. A zsűritagok el voltak ámulva. Olyan határozott kiállással, olyan éretten, értelmesen, szabatosan, olyan szép fogalmazással beszélt, s mutatta be a mezőnyből szintén kimagasló prezentációs anyagát, hogy azt a felnőttek is megirigyelhetik. Már láttam is magam előtt későbbi disputákon beszélni, s hallottam a megszólalását követő tapsvihart. Mikor megkérdeztük, honnan ez a speciális érdeklődés, tán valami kötődése van-e a témához, csak annyit válaszolt, hogy őt minden érdekli.

MIÉRTEK

Miért jó ez a diákoknak?

A vetélkedőforma egyrészt amiatt szükséges, hogy a diákok ne passzív hallgatók legyenek, hanem tevékeny főszereplők az előadók mellett. Másrészt ebben a formában hatékonyabban épülnek be tudásanyagukba az új ismeretek. Harmadrészt ez az egyik legjobb módja azon készségeik fejlesztésének, amelyek a problémamegoldáshoz, a kritikai gondolkodáshoz, a jó szövegértéshez és jó szövegalkotáshoz, a csapatomunkában való

a takarítók már
bosszankodtak a csúszás
miatt

csak annyit válaszolt, hogy
őt minden érdekli

együttműködéshez, a működő kommunikációhoz és a hatékony elemzéshez szükségessé válnak. A rokon népek napi vetélkedők találkozást biztosítanak a finnugor nyelvek eleven bizonyítékaival, fiatal anyanyelvi beszélőkkel, s ez a találkozás interaktív környezetben élményszerű tapasztalatokhoz, hiteles és valóságos információkhoz juttatja a diákokat, amelyek így sokkal mélyebb benyomást tesznek, mintha a szaktanár tartana róluk órai előadást. Ennek folytán a diákok látóköre kiszélesedik, nyitottabbakká, elfogadóbbá, befogadóbbá válhatnak.

A vetélkedő tartalmának összeállításánál azt a célt kell szem előtt tartani, hogy az előadásokon keresztül és a feladathelyzetekben a résztvevők olyan témáról tanuljanak a lehető legtöbbet, amiről szinte semmilyen ismeretük nincsen. Így szinte kizárólag képességeikre, készségeikre alapozhatunk. Nem kevésbé fontos a zsíros kenyér és a tea biztosítása, más szóval a Maslow-piramis alsó szintjén szereplő szükségletek kielégítése. Miután a diákok végigülnek hat-nyolc tanórát, majd részt vesznek egy vetélkedőn délután háromtól ötig, borzasztóan éhesek és szomjasak lesznek. Így pedig nem várhatjuk el, hogy ne kíváncsiak legyenek haza, sőt, lelkesen dolgozzanak a feladatokon.

Miért jó ez a pedagógusnak (legalábbis nekem)?

Én tanárként csak úgy vagyok képes dolgozni, ha látom az értelmét. Amennyiben a tanári munka kizárólag az órák megtartásából és az adminisztrációból

állna, akkor kis idő elteltével felhagynék ezzel a tevékenységgel. Nekem a tanári munka ott kezdődik, ahol ezek véget érnek. Én a tanórán kívüli foglalkozásokban látom

én tanárként csak úgy
vagyok képes dolgozni, ha
látom az értelmét

azt a típusú iskolát és tanulást, amelynek a teljes tanítási napon, azaz a tanórákon is működni kellene. Az ilyen programok is képesek a kibontakozás esélyét megteremteni diák és tanár számára egyaránt. Itt folyhat olyasféle közös munka, amelynek a korszerű iskolában folynia kellene. Ezért akarok valamit csinálni azon kívül, hogy órát tartok, kijavítom a dolgozatokat és igazolom a hiányzásokat. Mióta a pályán vagyok, ez az érzés vezet, és e szerint cselekszem. Tíz év után már világosan látom, milyen sokat tud adni egy-egy iskolában töltött vetélkedős délután tanárnak, diáknak egyaránt. Tény, hogy ezek megszerzése nagy erőfeszítéseket igényel. Azért teszem, mert hiszek benne, hogy ennek van értelme.